

Jaarverslag 2020

**Commissie van Toezicht RIVM
Juni 2021**

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	4
2.	Wettelijke taak en werkwijze	5
	2.1 Wettelijke taak.....	5
	2.2 Werkwijze.....	5
	2.3 Informatievoorziening.....	6
3.	Algemeen	7
	3.1 Vergaderingen en contactmomenten.....	7
	3.2 Actuele onderwerpen	7
	3.3 Algemene indrukken van de Commissie aan de hand van verstrekte overzichten	7
4.	Strategisch Programma RIVM (SPR).....	9
	4.1 Evaluatie SPR 2015-2018	9
	4.2 Voortgang SPR 2019-2022	9
5.	Publicatie- en citatie-analyse	11
	5.1 Analyse wetenschappelijke publicaties en rapporten 2010 – 2020	11
	5.2 Citatie-analyse 2011-2018	12
6.	Wetenschappelijke audits	14
	6.1 Methodologie.....	14
	6.2 Wetenschappelijke audit Medische Technologie	14
	6.3 Herziening Leidraad SEP Protocol	15
7	COVID-19.....	16
	7.1 Updates tijdens vergaderingen.....	16
	7.2 Quickscan COVID-19	16
8	Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit	19
9	Oordeel van de Commissie.....	20

Samenvatting

De Commissie van Toezicht heeft tot taak het wetenschappelijk niveau en de onafhankelijkheid van het RIVM te bewaken. Zij doet hierover jaarlijks verslag aan de eigenaar, het Ministerie van VWS.

Het jaar 2020 stond in belangrijke mate in het teken van de COVID-19 pandemie. De Commissie heeft in een tussentijdse evaluatie ('Quickscan COVID-19') vastgesteld dat de wetenschappelijke inbreng van het RIVM op de besproken onderwerpen van goede kwaliteit was, en op onafhankelijke wijze tot stand is gekomen. De Commissie heeft naar aanleiding van de Quickscan enkele aandachtspunten voor de korte termijn benoemd: een duidelijker onderscheid in de communicatie tussen de adviezen en wetenschappelijke inzichten van het RIVM en de adviezen en wetenschappelijke inzichten van het OMT; een uitgebreidere onderbouwing van de uitspraken die op basis van rekenmodellen worden gedaan; en voortzetting, verbreding en verdieping van het gedragswetenschappelijk onderzoek en onderzoek naar de impact van de epidemie op de bredere volksgezondheid. Daarnaast heeft de Commissie enkele aandachtspunten voor de langere termijn geformuleerd: vergroting van de personele ruimte voor kennisbehoud, -ontwikkeling en -opbouw bij het RIVM; een meer integrale evaluatie van de wetenschappelijke onderbouwing van het Nederlandse beleid dan in de Quickscan mogelijk was; aandacht voor de vraag welke institutionele inrichting het meest geschikt is om inzichten vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines in de beleidsvoorbereiding bij elkaar te brengen. Deze punten zijn besproken met het RIVM zelf en het Ministerie van VWS, en hebben deels ook al opvolging gekregen.

In 2020 heeft de Commissie ook aandacht besteed aan het Strategisch Programma RIVM (SPR). Zo is de in 2020 door het RIVM uitgevoerde zelfevaluatie van het SPR 2015-2018 besproken, waaruit naar de mening van de Commissie over het geheel genomen een positief beeld naar voren komt. Mede naar aanleiding van de terugloop van het aantal publicaties uit het SPR, heeft de Commissie benadrukt dat de oorspronkelijke doelstelling van het SPR, namelijk wetenschappelijke innovatie, zoveel mogelijk in stand moet blijven. Deze gesprekken hebben ertoe geleid dat in de tweede ronde van het programma (SPR 2021-2022) meer nadruk is gelegd op wetenschappelijke innovatie, en dat meer mogelijkheden zijn geschapen voor promotieprojecten.

De Commissie besprak ook een bibliometrische analyse van de wetenschappelijke publicaties van RIVM als geheel over de periode 2010 – 2020. De analyse van het aantal citaties laat zien dat de wetenschappelijke impact van het RIVM zich kan meten met die van academische instellingen. Naar aanleiding van het teruggelopen aantal wetenschappelijke publicaties sprak de Commissie haar steun uit voor extra financiering voor het RIVM om de kennisbasis en het wetenschappelijke fundament te versterken.

Gedurende 2020 heeft, ten gevolge van de COVID-19 pandemie, geen wetenschappelijke audit van het werk van het RIVM plaatsgevonden. Wel is gestart met de voorbereiding voor een audit Medische Technologie, die zijn beslag zal krijgen in 2021 en waarover in het jaarverslag van 2021 zal worden gerapporteerd.

Er zijn in 2020 geen meldingen van mogelijke problemen op het gebied van wetenschappelijke integriteit gedaan bij de Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit. Wel is een eerdere melding afgehandeld, die betrekking had op ongewenste beïnvloeding van een eindrapportage door belanghebbenden. Naar aanleiding van deze melding heeft het RIVM een grondig onderzoek uitgevoerd naar procedures die de onafhankelijkheid van wetenschappelijke rapportages moeten waarborgen, en voor het betreffende organisatieonderdeel nieuwe richtlijnen opgesteld.

De Commissie verklaart dat haar bevindingen in 2020 het beeld van eerdere jaren bevestigen dat het RIVM er in het algemeen goed in slaagt om de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van het instituut te waarborgen.

1. Inleiding

In dit jaarverslag doet de Commissie van Toezicht van het RIVM verslag van de bevindingen van haar werkzaamheden in 2020. Op basis van deze bevindingen stelt de Commissie een verklaring op over het wetenschappelijk niveau en de onafhankelijkheid van het RIVM. Haar oordeel rapporteert zij aan de eigenaar van het RIVM, de plaatsvervangend Secretaris-Generaal (pSG) van het Ministerie van VWS.

Om tot een oordeel te komen laat de Commissie zich informeren over de ontwikkeling van de wetenschappelijke output van het RIVM en actuele ontwikkelingen die hun weerslag kunnen hebben op de wetenschappelijke statuur van het RIVM. Verder komen een aantal vaste onderwerpen aan bod zoals de invulling, uitvoering en evaluatie van het Strategisch Programma RIVM (SPR). Tevens neemt zij in haar oordeel de bevindingen van de Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit mee, die rapporteert aan de Commissie van Toezicht. Tot slot is het oordeel van de Commissie doorgaans gebaseerd op wetenschappelijke audits die in opdracht van de Commissie worden uitgezet.

In de volgende hoofdstukken komen de belangrijkste ontwikkelingen en gebeurtenissen in het werk van de Commissie in het jaar 2020 aan de orde. Het volledige Jaarverslag van de Commissie wordt gepubliceerd op de website van het RIVM. Een korte samenvatting van het Jaarverslag van de Commissie wordt opgenomen in de Jaarrapportage RIVM 2020 aan de eigenaar van het RIVM.

2. Wettelijke taak en werkwijze

2.1 Wettelijke taak

De formele positie van de Commissie van Toezicht is vastgelegd in de Wet op het RIVM en de Memorie van Toelichting bij de wetswijziging van maart 2020¹. De Commissie van Toezicht heeft, zoals daarin gesteld, tot taak “het wetenschappelijk niveau en de onafhankelijkheid” van het RIVM te bewaken.

De kern van het werk van de Commissie wordt van oudsher gevormd door toezicht op en advies over de kwaliteit van het onderzoek van het RIVM, inclusief de daarin door het RIVM gehanteerde kwaliteitssystemen. De Commissie voert daarom, in overleg met de directie van het RIVM, wetenschappelijke audits uit en is nauw betrokken bij de invulling die het RIVM geeft aan het Strategisch Programma RIVM (SPR). Tevens ziet de Commissie erop toe dat kritiek van wetenschappelijke aard van binnen of buiten het RIVM op correcte wijze wordt afgehandeld.

Bij de bovengenoemde wetswijziging is echter de taak van de Commissie verbreed. In de nieuwe formulering is duidelijker dan voorheen aangegeven dat het toezicht op “het wetenschappelijk niveau” zich niet beperkt tot door het RIVM uitgevoerd onderzoek, maar ook het wetenschappelijk niveau van andere activiteiten, zoals monitoring en advisering, omvat. Verder is ook de bewaking van de onafhankelijkheid van het RIVM onderdeel geworden van de taak van de Commissie.

Deze nieuwe taakomschrijving is in de loop van 2020 van kracht geworden, en komt daarom in dit jaarverslag nog niet ten volle tot uitdrukking. Wel heeft de Commissie in 2020 een analyse uitgevoerd van de gangbare werkwijze en de daarbij gebruikte instrumenten, om zich ervan te vergewissen dat zij de middelen heeft om ook de wetenschappelijke kwaliteit van andere dan onderzoeksactiviteiten, en ook de onafhankelijkheid van het RIVM te kunnen beoordelen.

De conclusie was dat geen grote aanpassingen van de werkwijze noodzakelijk zijn, maar dat het wel van belang is steeds expliciet aandacht te besteden aan vraagstukken van onafhankelijkheid, bijv. in een jaarlijkse reflectie met onderzoeksleiders over ervaringen op dit vlak. Ook is, teneinde het audit-instrument geschikt te maken voor de beoordeling van niet-onderzoeksmatige activiteiten, opdracht gegeven tot een aanpassing van de leidraad voor uitvoering van audits (paragraaf 6.3)

In mei 2020 is het Reglement van de Commissie van Toezicht aangepast zodat dit in lijn is met de gewijzigde Wet.

2.2 Werkwijze

De Commissie van Toezicht bestaat uit ten hoogste zeven leden, waaronder de voorzitter. De leden worden benoemd door de minister van VWS, in overeenstemming met de ministers van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Economische Zaken en Klimaat en Infrastructuur en Waterstaat. Daarvan worden twee leden benoemd op voordracht van de KNAW. Er wordt gestreefd naar een diversiteit aan expertisevelden, passend bij de opdrachtenportefeuille van het RIVM. De leden worden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen worden herbenoemd voor eenzelfde periode.

¹ Wet op het RIVM. Bezocht op <https://wetten.overheid.nl/BWBR0008289/2020-03-19> op 25 mei 2021.

Samenstelling van de Commissie van Toezicht RIVM per december 2020:

Leden benoemd op voordracht van de KNAW:

prof. dr. J.P. Mackenbach (voorzitter) (maatschappelijke gezondheidszorg)
prof. dr. A.P. Hardon (medische antropologie)

Leden aangewezen door de minister van VWS:

prof. dr. ir. I.M.C.M. Rietjens (toxicologie en voedselveiligheid)
prof. dr. P. Speelman (algemene inwendige geneeskunde, bacteriële infecties)
prof. dr. J.C. Seidell (voeding en gezondheid)
prof. dr. M. Nielen (veterinaire volksgezondheid)
prof. dr. E.M. Steg (omgevingspsychologie)

De Commissie van Toezicht vergadert elk jaar vijfmaal; vier reguliere vergaderingen en in principe één thematische vergadering. Tijdsbeslag per vergadering is één dagdeel.

Het secretariaat van de Commissie van Toezicht is belegd bij het RIVM. M.J.M. Wouters MA is aangesteld als secretaris van de Commissie van Toezicht.

2.3 Informatievoorziening

Om haar taak goed te kunnen vervullen, is het voor de Commissie van belang dat zij goed en tijdig wordt geïnformeerd over de wetenschappelijke activiteiten van het RIVM, en over ontwikkelingen binnen en buiten het RIVM die op de wetenschappelijke positie van het RIVM invloed hebben. De informatievoorziening aan de Commissie bestaat uit de volgende elementen:

- Tijdens iedere vergadering wordt de Commissie door de directie van het RIVM geïnformeerd over actuele ontwikkelingen en de laatste stand van zaken betreffende relevante onderwerpen of thema's. Dit biedt de Commissie de gelegenheid om kritische vragen te stellen, advies uit te brengen en, indien zij dit wenselijk of noodzakelijk acht, belangrijke onderwerpen te agenderen voor een apart vervolgoverleg of een latere vergadering.
- De agenda van de Commissievergaderingen wordt vastgesteld in overleg tussen de voorzitter en de directie van het RIVM, waarbij ernaar wordt gestreefd alle belangrijke ontwikkelingen de revue te laten passeren. De bespreking wordt doorgaans voorbereid d.m.v. een of meerdere schriftelijke documenten vanuit het RIVM. Elk agendapunt wordt mondeling ingeleid door een directielid of medewerker van het RIVM. In de discussie heeft de Commissie de gelegenheid de directie van het RIVM kritisch te bevragen en/of van advies te voorzien.
- Onder normale omstandigheden brengt de Commissie eenmaal per jaar een werkbezoek aan een onderdeel van het RIVM. Doel is om met 'de werkvloer' kennis te maken en zich te laten informeren over de praktische uitvoering van het wetenschappelijk werk van het RIVM, evenals mogelijke knelpunten daarin. In aanvulling daarop kunnen individuele leden van de Commissie op maat gesneden werkbezoeken brengen aan onderdelen van het RIVM die bij hun expertise aansluiten. In 2020 hebben deze bezoeken niet plaats kunnen vinden ten gevolge van de maatregelen omtrent COVID-19.
- De Commissie heeft in 2020 voorafgaand aan de vergaderingen communicatiebulletins en overzichten van publicaties van het RIVM ontvangen. Eenmaal per jaar ontvangt de Commissie een samenvatting van de evaluatie door de opdrachtgevers (d.w.z. de diverse Ministeries) van het werk van het RIVM, alsmede een overzicht van spraakmakende rapporten en het wetenschappelijk jaarverslag (paragraaf 3.3).

3. Algemeen

3.1 Vergaderingen en contactmomenten

In 2020 heeft de Commissie van Toezicht vijf reguliere vergaderingen gehad. Daarnaast is zij twee keer bijeengekomen t.b.v. de Quicksan COVID-19. Ten gevolge van de maatregelen omtrent de COVID-19 pandemie vond een groot deel van deze bijeenkomsten digitaal plaats.

Normaliter zijn leden van de Commissie ook betrokken bij bilaterale contacten met verschillende afdelingen van het RIVM, bijvoorbeeld voor gevraagde adviezen als reviewers, alsook bij de diverse activiteiten van de RIVM Academy. In 2020 zijn de fysieke contacten als gevolg van de COVID-19 pandemie echter beperkt. De Commissie hoopt deze activiteiten in 2021 te hervatten.

3.2 Actuele onderwerpen

De Commissie bespreekt tijdens de vergaderingen ook actuele onderwerpen en ontwikkelingen die samenhangen met de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van het RIVM.

In dat kader is in 2020 aandacht geweest voor onder meer het rapport van de z.g. Commissie-Van der Zande. Deze onafhankelijke commissie onder leiding van Prof. André van der Zande heeft begin 2020 haar eindrapport uitgebracht, getiteld “Naar een Agenda en Platform Nucleaire Technologie en Straling”². De Commissie-Van der Zande werd ingesteld n.a.v. de erosie van de onderzoekscapaciteit op het gebied van straling en stralingsbescherming in Nederland. Dit probleem kwam, voor wat het RIVM betreft, ook naar voren in de audit ‘Straling’ die door de Commissie in 2019 is uitgevoerd. De Commissie van Toezicht heeft dan ook met instemming kennis genomen van de aanbevelingen, waaronder het opstellen van een kennis- en innovatie agenda Nucleaire Technologie en Straling en andere voorstellen voor versterking van de kennisinfrastructuur op dit gebied.

Een tweede belangrijke ontwikkeling die raakte aan de taak van de Commissie van Toezicht waren de rapporten van het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof (de z.g. Commissie-Hordijk) die in 2020 verschenen³. De Commissie van Toezicht heeft ook van deze rapporten met instemming kennisgenomen. Het eerste rapport concludeerde dat de gebruikte data, methoden en modellen van de onderzoekers van het RIVM voldoende tot goed zijn. Er is wel ruimte voor verbetering, zoals uitbreiding van het meetnet, en het is in de ogen van de Commissie van Toezicht een goede zaak dat daar inmiddels al stappen toe gezet zijn. Een andere bevinding van de Commissie-Hordijk die de Commissie van Toezicht graag onderstreept, is dat bepaalde opdrachten weinig ruimte lieten voor het RIVM om het onderzoek naar eigen inzicht te verbreden. Het is voor de onafhankelijkheid van het RIVM belangrijk, dat er bij de invulling van opdrachten vanuit Ministeries en andere opdrachtgevers voldoende ruimte is om alle relevante aspecten in het onderzoek te betrekken.

3.3 Algemene indrukken van de Commissie aan de hand van verstrekte overzichten

Ter verdere beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteit van het RIVM heeft de Commissie van Toezicht drie overzichten ontvangen die bij hebben gedragen aan haar beeldvorming:

² Naar een Agenda en Platform Nucleaire Technologie en Straling (2020). Bezocht op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/06/11/bijlage-1-advies-naar-agenda-platform-nucleaire-technologie-en-straling> op 19 mei 2021.

³ Niet uit de lucht gegrepen. Eerste rapport van het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof (2020). Bezocht op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/03/05/bijlage-niet-uit-de-lucht-gegrepen> op 19 mei 2021. Meer meten, robuuster rekenen. Eindrapport van het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof (2020). Bezocht op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/06/15/meer-meten-robuster-rekenen> op 19 mei 2021.

- Het wetenschappelijk jaarverslag RIVM 2020, met onder meer een overzicht en analyse van het aantal wetenschappelijke publicaties (paragraaf 5.1);
- Het overzicht van beoordelingen van RIVM programma's door Rijksopdrachtgevers over 2020;
- Een overzicht van 'spraakmakende' RIVM rapporten gepubliceerd in 2020.

Het wetenschappelijk jaarverslag bevestigt het door de jaren heen gevormde beeld van een aanzienlijke wetenschappelijke output, terwijl de voornamelijk positieve beoordelingen door de opdrachtgevers laten zien dat het wetenschappelijke werk van het RIVM ook goed aansluit bij de behoeften van de Nederlandse Rijksoverheid.

Bij het overzicht van 'spraakmakende' rapporten gaat het om rapportages die veel (positieve of negatieve) aandacht in de media hebben gekregen. Hoewel de media-aandacht voor het RIVM in 2020 gedomineerd werd door onderwerpen gerelateerd aan de COVID-19 pandemie, hebben ook veel andere rapportages van het RIVM aandacht gekregen. 'Sprakmakende' rapporten betroffen onder meer lood in drinkwater, de komst naar Nederland van Westnijlvirus en knokkelkoorts, de gezondheidseffecten van 5G-systemen, de stofuitstoot van Tata-steel in IJmuiden, en de e-sigaret. De reacties op deze rapporten geven de Commissie aan dat het RIVM er ook bij controversiële of door deelbelangen gedomineerde onderwerpen goed in slaagt zijn onafhankelijkheid te bewaren.

Dat geldt ook voor een ander onderwerp dat niet alleen in 2019 (zie hiervoor het betreffende jaarverslag van de Commissie), maar ook in 2020 veel stof deed opwaaien, namelijk de metingen en berekeningen die het RIVM uitvoert van de uitstoot van stikstof in Nederland. Deze berekeningen spelen een belangrijke rol in het Programma Aanpak Stikstof (PAS) van de Nederlandse overheid, en zijn aangevochten door o.a. het Mesdag Zuivelfonds dat op basis van eigen berekeningen claimde dat de bijdrage van de landbouw aan de stikstofuitstoot door het RIVM wordt overschat. Inmiddels is gebleken dat de berekeningen van het Mesdag Zuivelfonds onjuist zijn uitgevoerd, en dat het RIVM het bij het rechte einde had⁴.

⁴ Reactie op cijfers Mesdag Zuivelfonds (2020). Bezocht op <https://www.rivm.nl/stikstof/actueel#Mesdag> op 20 mei 2021.

Bug in rekenmodel OPS oorzaak onjuist stikstofcijfer (2020). Bezocht op <http://www.mesdag-fonds.nl/nieuws/143/-bug-in-rekenmodel-ops-oorzaak-onjuist-stikstofcijfer.html> op 20 mei 2021.

4. Strategisch Programma RIVM (SPR)

Het RIVM heeft de beschikking over een budget voor wetenschappelijke innovatie, het Strategisch Programma RIVM (SPR). Dit budget is gericht op de continuïteit van de RIVM-taken op de langere termijn, en specifiek bedoeld om “voorbereid te zijn op de vragen van morgen”. Daarvoor is het noodzakelijk de (internationale) wetenschappelijke positie van het RIVM te behouden en versterken, inclusief de daarvoor benodigde nieuwe onderzoeksmethoden en -technieken.

De Commissie van Toezicht RIVM is nauw betrokken bij de invulling die het RIVM geeft aan strategisch onderzoek. Zij wordt geïnformeerd over de inrichting en resultaten van het Strategisch Programma RIVM (SPR) en adviseert de Directeur-generaal van het RIVM over:

1. de inhoudelijke kaders (speerpunten) die leidend zijn voor de keuze van projecten;
2. de toetsingsmethodiek van resultaten van het SPR;
3. de evaluatie van de resultaten van SPR-projecten.

4.1 Evaluatie SPR 2015-2018

De Commissie besprak in 2020 de door het RIVM uitgevoerde zelfevaluatie van het SPR 2015-2018. Voor het SPR 2015-2018 waren er drie hoofddoelen geformuleerd:

1. handhaven of versterken van de positie van het RIVM in het wetenschappelijk veld;
2. het voorbereid zijn op toekomstige maatschappelijke vragen en de daaruit voortkomende opdrachten;
3. het adresseren van relevante maatschappelijke vragen.

Uit deze evaluatie komt naar de mening van de Commissie over het geheel genomen een positief beeld naar voren. Van de meeste individuele projecten zijn de doelen gehaald, en ook hebben de verschillende onderdelen van het SPR in voldoende mate bijgedragen aan de drie hoofddoelen. Daarnaast kan vastgesteld worden, dat het SPR heeft geresulteerd in een kwalitatief goede wetenschappelijke output (blijkend uit de citatiefrequentie van publicaties), en daarmee aan het onderhouden en versterken van de noodzakelijke wetenschappelijke positie van het RIVM.

Een belangrijk punt van zorg is echter dat het aantal publicaties voortkomend uit het SPR 2015-2018 sterk is gedaald in vergelijking tot eerdere edities. Aan de Commissie is toegelicht dat dit komt doordat het doel van het SPR 2015-2018 was verbreed ten opzichte van voorgaande programma's. Voorheen lag de focus op innovatief wetenschappelijk onderzoek, terwijl de focus in de periode 2015-2018 is verbreed naar eigen programmering ten behoeve van onderhoud van het kennisfundament. De reden voor deze verbreding was dat het RIVM voor het op peil houden van het kennisfundament door een krappere financiering van reguliere taken onvoldoende middelen beschikbaar heeft. De Commissie betreurt deze ontwikkeling, en steunt het RIVM in zijn pleidooi voor ruimere financiering van reguliere wetenschappelijke opdrachten en/of het SPR.

4.2 Voortgang SPR 2019-2022

De Commissie heeft ook kennis genomen van de stand van zaken in het SPR 2019-2022. Dit lopende programma is in twee rondes van elk twee jaar opgedeeld: SPR 2019-2020 en SPR 2021-2022. De meeste projecten die in de eerste ronde zijn toegekend, zijn tussen april en september 2019 opgestart en verliepen tijdens de bespreking hiervan medio 2020 volgens planning. (Inmiddels is duidelijk dat een aantal projecten door de COVID-19 pandemie vertraging zal oplopen.)

N.a.v. de terugloop van het aantal publicaties uit het SPR (zie boven) heeft de Commissie indringend met het RIVM gesproken over de invulling van het SPR. De Commissie heeft benadrukt dat de

oorspronkelijke doelstelling van het SPR, namelijk wetenschappelijke innovatie, zoveel mogelijk in stand moet blijven, en dat het daarvoor onder meer belangrijk is dat het SPR ook ruimte biedt voor promotieprojecten. Hiervoor leek in de opzet van twee rondes van elk twee jaar onvoldoende ruimte te zijn. Deze gesprekken hebben ertoe geleid dat in de tweede ronde (SPR 2021-2022) meer nadruk is gelegd op wetenschappelijke innovatie, en dat meer mogelijkheden zijn geschapen voor promotieprojecten.

De Commissie spreekt haar waardering uit voor de relevantie van de gekozen thema's en vraagstellingen. Zij heeft met instemming kennis genomen van de uiteindelijke invulling van de ronde SPR 2021-2022, en ziet met interesse de resultaten tegemoet.

5. Publicatie- en citatie-analyse

In 2019 constateerde Commissie van Toezicht een daling van het aantal wetenschappelijke publicaties, zowel vanuit het SPR alsook vanuit het gehele RIVM. In combinatie met de vermindering van het aantal promovendi in de nieuwe SPR ronde 2019-2022 leidde dat binnen de Commissie tot enige zorg. De Commissie heeft de directie van het RIVM daarom om een nadere analyse van de wetenschappelijke output gevraagd. Twee trajecten in dit kader worden in dit hoofdstuk beschreven.

5.1 Analyse wetenschappelijke publicaties en rapporten 2010 – 2020

Op verzoek van de Commissie zijn het aantal wetenschappelijke publicaties en het aantal RIVM rapporten voor 2020 in kaart gebracht. Die aantallen zijn afgezet tegen het aantal publicaties en rapporten van de laatste tien jaar. De gegevens zijn weergegeven in de grafiek hieronder (Fig. 1).

In 2020 heeft het RIVM 725 wetenschappelijke publicaties en 137 rapporten uitgebracht. Wat het aantal wetenschappelijke publicaties betreft is dit vergelijkbaar met het aantal in 2018. Daarmee lijkt de stijging van het aantal in 2017 naar 2018 en 2019 gestopt te zijn. Er zijn grofweg twee periodes te onderscheiden, de periode van 2010 – 2014 en de periode van 2016 – 2020. In de tweede periode zijn de aantallen lager dan in de eerste periode, resp. gemiddeld 745 en 880 wetenschappelijke publicaties per jaar. Een vergelijkbare daling zien we bij het aantal rapporten, van gemiddeld 199 per jaar in de eerste periode naar gemiddeld 144 per jaar in de tweede periode.

Vanuit het RIVM is aangegeven dat de daling mogelijk in verband staat met het feit dat de opdrachtgever vaak om andere producten vraagt dan een wetenschappelijk artikel of een rapport. Daarbij kan gedacht worden aan factsheets, websites brochures, databases of andere producten. Ook zijn de opdrachten vaak relatief nauw geformuleerd, waardoor er weinig ruimte is voor onderzoekers om hun resultaten vast te leggen in wetenschappelijke publicaties. Het RIVM heeft daarom, met steun van de Commissie, bij de verschillende opdrachtgevers aangegeven extra financiering nodig te hebben om de kennisbasis en het wetenschappelijke fundament te versterken.

In 2020 was het percentage “open access” publicaties 67%, de RIVM rapporten zijn in principe altijd publiekelijk toegankelijk. Hoewel het percentage “open access” publicaties geleidelijk toeneemt, is het doel van 100% nog lang niet bereikt. De Commissie heeft het RIVM daarom gevraagd om hierop extra in te zetten, en ook maximaal gebruik te maken van “green open access”, waarbij auteursversies van publicaties in een open “repository” worden geplaatst.

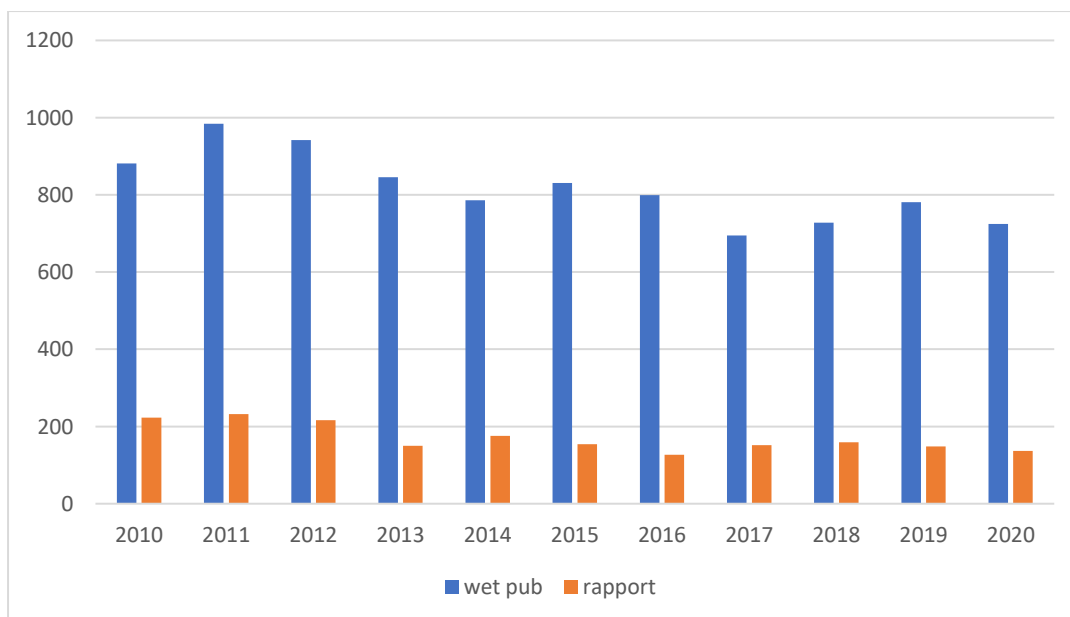

Fig. 1. Aantal wetenschappelijke publicaties (blauw) en aantal rapporten van het RIVM van 2010 tot en met 2020.

5.2 Citatie-analyse 2011-2018

In 2019 heeft het RIVM het Centre for Science and Technology Studies van de Universiteit Leiden (CWTS) opdracht gegeven om een analyse uit te voeren van de citatiefrequentie van de wetenschappelijke publicaties van het RIVM, en een vergelijking te maken met een aantal geselecteerde en vergelijkbare instituten in andere landen. In 2020 is deze analyse voorgelegd aan de Commissie van Toezicht.

Enkele resultaten van de CWTS analyse zijn weergegeven in tabel 1. Hierin is te zien dat de wetenschappelijke impact van RIVM publicaties zich goed kan meten met die van academische instellingen. De z.g. MNCS score ligt namelijk ruim boven de 1 (de referentiewaarde die gelijk is aan het wereldwijde gemiddelde), terwijl de z.g. PP score ruim boven de 0,10 ligt.

Tabel 1. Resultaten van de analyse van het totaal aantal RIVM publicaties.

Year	P(full)	MNCS	PP (top 10%)
2011 - 2018	4,737	1.25	0.14
2011 - 2014	2,469	1.35	0.15
2012 - 2015	2,480	1.34	0.14
2013 - 2016	2,432	1.20	0.13
2014 - 2017	2,328	1.20	0.12
2015 - 2018	2,268	1.17	0.13

Afkortingen: P (full) = totaal aantal publicaties; MNCS = gemiddeld genormaliseerd aantal citaties; PP (top 10%) = aandeel van publicaties dat behoort tot de top 10% meest geciteerde in het veld. (Uit: Bibliometric Report, Benchmarking and performance analysis RIVM 2011-2018/19. 2020.)

In tabel 2 worden de resultaten van een aparte CWTS analyse van de SPR publicaties weergegeven. Hierin is behalve de al eerder gesignaleerde afname van het aantal publicaties te zien, dat de wetenschappelijke impact (afgemeten aan de MNCS en PP scores) goed is en zich over deze periode in een gunstige richting heeft ontwikkeld.

Tabel 2. Resultaten van de analyse van de SPR publicaties.

Year	P (full)	MNCS	PP (top 10%)
2011 - 2018	312	1.23	0.15
2011 - 2014	198	1.12	0.12
2012 - 2015	198	1.22	0.12
2013 - 2016	179	1.24	0.14
2014 - 2017	149	1.37	0.16
2015 - 2018	114	1.37	0.20

P (full) = totaal aantal publicaties; MNCS = gemiddeld genormaliseerd aantal citaties; PP (top 10%) = aandeel van publicaties dat behoort tot de top 10% meest geciteerde in het veld.

In vergelijking met enkele andere gerenommeerde Europese instituten, namelijk het Istituto Superiore di Sanità (Italië), het Folkehelseinstituttet (Noorwegen), Sciensano (Belgie), L'Agence nationale de sécurité sanitaire de l'alimentation, de l'environnement et du travail - Anses (France), en het Robert Koch Institut (Germany) scoort het RIVM wat betreft aantal en citatiefrequentie van wetenschappelijke publicaties ook goed.

Tot slot scoort het RIVM onderzoek volgens het CWTS goed qua maatschappelijke verbondenheid: RIVM onderzoek is vaak sterk verbonden met beleid, met name in de context van de sociale wetenschappen en infectieziektebestrijding.

De Commissie heeft met waardering kennis genomen van de resultaten van deze analyse, die onderstrepen dat de wetenschappelijke impact van het RIVM zich kan meten met die van de academische wereld en met die van zusterinstellingen elders in Europa.

6. Wetenschappelijke audits

6.1 Methodologie

Wetenschappelijke audits van onderdelen van het RIVM vormen een belangrijk instrument voor de Commissie van Toezicht bij de uitvoering van haar taak. De Commissie is in dezen opdrachtgever. Zij stelt de doelstelling en de samenstelling van de auditcommissie vast, begeleidt de voorbereiding van de audit en evalueert het verslag en bijbehorende reactie van het RIVM. Tevens beoordeelt de Commissie de acties die zijn uitgevoerd naar aanleiding van de audit. De Commissie hanteert bij de audits in principe het door de KNAW, NWO en VSNU vastgestelde *Strategy Evaluation Protocol (SEP) 2021-2027*⁵.

Bij wetenschappelijke audits die in het verleden zijn uitgevoerd, is echter gebleken dat niet alle beoordelingscriteria uit het SEP van toepassing zijn op het werk van het RIVM. Daarom is in 2016 een Leidraad ontwikkeld die beter toepasbaar is voor de evaluatie van de verschillende typen wetenschappelijk werk bij het RIVM. Op verzoek van de Commissie is deze Leidraad voor evaluaties bij het RIVM in 2020 aangepast, mede naar aanleiding van de boven vermelde verruiming van de wettelijke taak van de Commissie van Toezicht (paragraaf 6.3).

De algemene doelstelling van een audit is de beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van de activiteiten van het RIVM op een bepaald terrein door een internationale groep van deskundigen. Naast de wetenschappelijke kwaliteit vraagt de Commissie nadrukkelijk om ook de maatschappelijke relevantie in ogenschouw te nemen.

De internationale groep van deskundigen onder extern voorzitterschap wordt ondersteund door een externe secretaris. Eén of twee leden van de Commissie, die per toerbeurt worden aangewezen (afhankelijk van het onderwerp van de evaluatie), vormen de begeleidingscommissie (liaison officer(s)) die de richting en voortgang van het proces bewaakt en begeleidt.

6.2 Wetenschappelijke audit Medische Technologie

In 2020 is de wetenschappelijke audit Medische Technologie van start gegaan. Liaison officer vanuit de Commissie is prof Hardon. Ten gevolge van de toegenomen werkdruk door de COVID-19 pandemie, en de onmogelijkheid van internationale reizen, is deze audit helaas aanzienlijk vertraagd. Afronding zal dan ook pas eind 2021 plaatsvinden.

In de junivergadering stemde de Commissie in met de voorgestelde samenstelling van de auditcommissie, onder voorzitterschap van drs. J.J.M. (Josée) Hansen. Tevens besprak de Commissie het plan van aanpak, inclusief doel, rollen en scope. De scope van de audit betreft het gehele expertiseveld medische technologie binnen het Centrum GZB voor wat betreft alle zes rollen die het RIVM op dat terrein vervult: onderzoek (Research), beleidsondersteuning (Policy advice), informatievoorziening (Information provision), monitoring en bewaking (Monitoring and surveillance), crisis- en incidentmanagement (Crisis and incident management) en programmacoördinatie (Programme coordination).

Het hoofddoel van de audit is het vaststellen van de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van het RIVM op het gebied van medische technologie. Een bijkomend doel is om te bepalen in hoeverre er een effectieve balans is tussen kennisgenererend onderzoek en vraaggestuurde adviestaken, waardoor lessen kunnen worden geleerd en mogelijke verbeteringen

⁵ https://www.nwo.nl/sites/nwo/files/documents/SEP_2021-2027.pdf

kunnen worden doorgevoerd. In de audit wordt daarom gefocust op de (wetenschappelijke) kwaliteit, de onafhankelijkheid, de mate waarin de advisering 'evidence based' is, en de onderlinge samenhang van de werkzaamheden. Hierbij wordt altijd aandacht besteed aan de maatschappelijke relevantie en de mate waarin het RIVM optreedt als *trusted advisor*.

De audit zal bestaan uit een zelfevaluatie door het betreffende organisatieonderdeel van het RIVM, een analyse van stakeholders, en een site-visit door de auditcommissie.

Tijdens de septembervergadering besprak de Commissie de voortgang en de Terms of Reference (ToR). De Commissie constateerde dat de verschillende rollen van het RIVM – zoals de beleidsrol als *trusted advisor* - op een heldere manier duidelijk gemaakt werden in de ToR.

In de decembervergadering van de Commissie is een concept-versie van de zelfevaluatie besproken en becommentarieerd.

6.3 Herziening Leidraad SEP Protocol

Onder meer naar aanleiding van de taakverruiming van de Commissie van Toezicht (paragraaf 2.1) is nader geanalyseerd hoe kan worden omgegaan met de beperkingen van het SEP protocol in de toepassing op de volle breedte van de RIVM taken. Daarbij is teruggegrepen op een al in 2016 opgestelde Leidraad voor het uitvoeren van wetenschappelijke audits van RIVM-activiteiten.

Geconcludeerd werd, dat de in 2016 ontwikkelde Leidraad nog steeds goed aansluit bij de behoefte, door een breder kader toe te voegen aan het SEP protocol. Echter, bij gebruik van de Leidraad door de projectgroep van de audit Straling (2019)⁶ werd al vastgesteld dat operationalisatie niet eenvoudig is. Ook diende, vanwege de uitbreiding van de opdracht aan de Commissie, "onafhankelijkheid" als apart aandachtspunt te worden benoemd.

In 2020 is de Leidraad daarom op verschillende onderdelen aangepast. Zo zijn diverse nieuwe criteria toegevoegd, zoals "openness and integrity" en "open science", en zijn extra indicatoren voor impact bij "relevance to society" toegevoegd. Tevens zijn de instructies voor de "terms of reference" en de "stakeholder assessment" uitgebreid. De nieuwe Leidraad zal voor het eerst tijdens de audit Medische Technologie worden toegepast.

⁶ Wetenschappelijke audits. Bezocht op <https://www.rivm.nl/over-het-rivm/kennis-en-kunde/wetenschappelijke-audits> op 25 mei 2021.

7 COVID-19

In 2020 is de Commissie van Toezicht tijdens de vergaderingen en indien nodig ook daarbuiten uitgebreid geïnformeerd over de stand van zaken rondom de COVID-19 pandemie.

7.1 Updates tijdens vergaderingen

Tijdens de maartvergadering informeerde het RIVM de Commissie over de verschillende dimensies die de COVID-19 crisis kent voor het RIVM: de (met name vanuit het Clb) belangrijke rol in het Outbreak Management Team (OMT) middels een trapsgewijze advisering richting Minister, de nauwe betrokkenheid bij Nationale Crisiscoördinatie en de waarborging van de bedrijfscontinuïteit binnen het RIVM, onder andere door inrichting van een Crisis Management Team.

In de mei vergadering werd de aandacht besproken voor het bredere perspectief van de crisis, zoals het door kortcyclisch onderzoek in kaart brengen van de gevolgen van de Coronacrisis op andere aspecten van zorg en volksgezondheid. De Commissie werd geïnformeerd over het combineren van deskundigheid van het RIVM met die van andere kennisinstellingen van het Rijk, om zo bredere advisering mogelijk te maken. Tot slot werd gesproken over de opzet van een “corona-inclusieve” Volksgezondheid Toekomst Verkenning en van de Gedragsunit van het RIVM.

Tijdens de junivergadering werd onder andere gesproken over de ontwikkeling van het Corona dashboard (gevoed door RIVM data en expertise) en ontwikkelingen omtrent de PIENTER studie (verspreiding van het Coronavirus onder de Nederlandse bevolking).

In de septembervergadering besprak de Commissie met het RIVM onder meer de vaccinbeoordeling, en gaf de Commissie aan een beknopte evaluatie (‘Quickscan’) uit te willen voeren om de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van de aan de COVID-19 epidemie gerelateerde activiteiten van het RIVM te toetsen (paragraaf 7.2)

In de periode april – oktober 2020 ontving de Commissie van Toezicht meerdere vragen van burgers en actiegroepen die verontrust waren over, of het oneens waren met, de aanpak van de COVID-19 pandemie, en de Commissie daarom verzochten om een inhoudelijke reactie op hun kritiek. Deze vragen gingen soms vergezeld van dreiging met een rechtszaak tegen voorzitter en/of afzonderlijke leden, indien niet binnen een bepaalde termijn zou worden gereageerd. Omdat de Commissie geen rol heeft in de beantwoording van publieksvragen is besloten niet op dergelijke verzoeken in te gaan, en eisers te verwijzen naar de landsadvocaat.

7.2 Quickscan COVID-19

In de tussentijdse evaluatie van de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van de aan de COVID-19 epidemie gerelateerde activiteiten van het RIVM over de periode maart – september 2020 heeft de Commissie gekozen voor een opstelling waarbij kritische bevraging tot doel had om reflectie bij het RIVM te bevorderen, en waarbij de Commissie kon adviseren over de dilemma’s waarmee het RIVM wordt geconfronteerd.

De Commissie heeft zich daarbij, conform haar wettelijke taak, gericht op de wetenschappelijke inbreng van het RIVM, d.w.z. datgene wat door onderzoekers van het RIVM wordt ingebracht bij het Outbreak Management Team (OMT) of rechtstreeks aan beleidsinstanties, ter onderbouwing van de aanpak van de epidemie. In een eerste stap moest daarom worden vastgesteld waaruit die wetenschappelijke inbreng bestond, en dat bleek niet zo eenvoudig omdat het RIVM en RIVM-medewerkers in de aanpak van de epidemie meerdere rollen hebben. Deze QuickScan heeft zich

beperkt tot een aantal onderwerpen waarop de wetenschappelijke inbreng van het RIVM in het beleidsproces duidelijk afgrensbaar was, hetgeen overigens betekent dat diverse belangrijke kwesties over de wetenschappelijke inbreng in het beleid die in de publieke discussie veel aandacht hebben gekregen, niet aan de orde zijn gekomen.

Tijdens twee bijeenkomsten hebben Commissie en RIVM vertegenwoordigers gereflecteerd op de gekozen onderwerpen, hierin gevoed door documenten betreffende de door het RIVM opgestelde adviezen en de wetenschappelijke onderbouwing daarvan. De besproken onderwerpen waren: (1) de kwantitatieve modellering van de epidemie, (2) de validatie van sneltesten, (3) de corona-inclusieve Volksgezondheid Toekomst Verkenning (c-VTV), (4) de activiteiten van de Gedragsunit, en (5) het z.g. PIENTER onderzoek naar immuniteit in de bevolking. Het volledige verslag van de QuickScan is, samen met de reactie van het RIVM, beschikbaar op de website van het RIVM⁷.

De Commissie heeft tijdens de Quickscan een positieve indruk gekregen van de wetenschappelijke inbreng van het RIVM op de vijf besproken onderwerpen. Deze positieve indruk betreft zowel de grote inzet van het RIVM en de snelheid van werken onder hoge tijdsdruk, als de kwaliteit (borging) en onafhankelijkheid van de betreffende inbreng. De bij deze inbreng betrokken onderzoekers hebben een goed wetenschappelijk track record, en de onderzoeksresultaten vinden in het algemeen goed hun weg in de wetenschappelijke literatuur.

De Commissie heeft ook met waardering kennisgenomen van de inspanningen van het RIVM om de wetenschappelijke inbreng in de aanpak van de epidemie te verbreden met inzichten vanuit andere disciplines dan die in het OMT zijn vertegenwoordigd, onder meer door de opzet van de Gedragsunit en het initiatief tot een c-VTV. Hoewel de reikwijdte van de uitgevoerde analyses soms nog beperkt was, hebben deze inspanningen al belangrijke resultaten opgeleverd.

De hoofdconclusie van de Quickscan was dan ook dat de wetenschappelijke inbreng van het RIVM op de vijf besproken onderwerpen van goede kwaliteit was, en op onafhankelijke wijze tot stand is gekomen. Daarbij moet overigens wel de kanttekening worden gemaakt dat deze "QuickScan", zoals de naam aangeeft, in doorlooptijd en diepgang niet gelijk kan worden gesteld aan een wetenschappelijke "audit".

De Commissie heeft daarnaast een aantal aandachtspunten voor de korte en de iets langere termijn geïdentificeerd. Deze zijn in de eerste plaats aan het RIVM gericht, maar viseren soms ook de opdrachtgever (d.w.z. het Ministerie van VWS). Voor de korte termijn:

1. Het is met het oog op de mogelijkheid voor wetenschappelijke toetsing wenselijk dat in de communicatie een duidelijker onderscheid wordt gemaakt tussen de adviezen en wetenschappelijke inzichten van het RIVM en de adviezen en wetenschappelijke inzichten van het OMT. Het heeft de Commissie enige moeite gekost om te achterhalen wat de specifieke wetenschappelijke inbreng van het RIVM (in onderscheid met die van andere partijen) is geweest, en een dergelijke onduidelijkheid is niet bevorderlijk voor de transparantie.
2. Het is met het oog op de mogelijkheid voor wetenschappelijke toetsing wenselijk dat de onderbouwing van de uitspraken die op basis van rekenmodellen worden gedaan, uitgebreider in een openbare vorm wordt gedocumenteerd. Indien dit met de bestaande menskracht lastig te realiseren is dient de opdrachtgever hiervoor meer middelen beschikbaar te maken. Intussen zou het al helpen, wanneer rapportages aan het OMT waarin voorspellingen met terugwerkende kracht zijn getoetst, openbaar worden gemaakt.

⁷ Wetenschappelijke audits. Quickscan COVID-19 (2020). Bezocht op <https://www.rivm.nl/over-het-rivm/kennis-en-kunde/wetenschappelijke-audits> op 25 mei 2021.

3. Het is met het oog op de verbreding van de wetenschappelijke inbreng in de aanpak van de epidemie wenselijk dat het gedragswetenschappelijk onderzoek wordt voortgezet, verdiept en verbreed, en datzelfde geldt voor wetenschappelijk onderzoek naar de impact van de epidemie op de bredere volksgezondheid, zoals in de c-VTV. Op beide terreinen liggen nog veel mogelijkheden voor wetenschappelijke inbreng in het beleid, en voor zover capaciteitsproblemen een barrière zijn om dit onderzoek te intensiveren dient daarvoor in overleg met de opdrachtgever een oplossing te worden gevonden.

Daarnaast heeft de Commissie de volgende aandachtspunten voor de iets langere termijn geformuleerd:

4. De Commissie heeft op meerdere punten geconstateerd dat gebrek aan menskracht bij het RIVM een beperkende factor is geweest in de (transparantie van de) wetenschappelijke inbreng in het beleid. Dit is naar de indruk van de Commissie niet alleen een onvermijdelijk bijverschijnsel van de grote crisis waarin Nederland zich bevond, maar hangt ook samen met de op sommige gebieden krappe pre-existente bemensing van een aantal wetenschappelijke functies bij het RIVM. Wanneer de bemensing voor de wetenschappelijke kennisbasis ruimer zou zijn geweest, was het ook gemakkelijker geweest tijdens de crisis op te schalen. De Commissie vindt het dan ook wenselijk dat de personele ruimte voor kennisbehoud, -ontwikkeling en -opbouw bij het RIVM wordt vergroot.
5. Deze QuickScan heeft zich beperkt tot een vijftal onderwerpen waarop de wetenschappelijke inbreng van het RIVM in het beleidsproces duidelijk afgrensbaar was. Diverse onderwerpen in de beleidsadvisering waarover veel wetenschappelijke discussie is geweest, zijn daarmee buiten beeld gebleven. Het is wenselijk dat er, wellicht in een later stadium als ook de resultaten van het Nederlandse beleid kunnen worden vergeleken met die van het beleid in andere landen, een meer integrale evaluatie van de wetenschappelijke onderbouwing van het Nederlandse beleid komt.
6. De Commissie is zich ervan bewust dat ook de aanpak van de epidemie als geheel, dus inclusief alle andere aspecten dan de wetenschappelijke onderbouwing, onderwerp van evaluatie is of nog zal zijn onder verantwoordelijkheid van andere gremia met een breder mandaat. Vanuit het perspectief van de Commissie verdient daarbij bijzondere aandacht de vraag, welke institutionele inrichting het meest geschikt is om inzichten vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines (medisch, epidemiologisch, psychologisch, economisch, ...) in de beleidsvoorbereiding bij elkaar te brengen.

8 Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit

De Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit (VWI) voor het RIVM rapporteert, zoals is vastgelegd in de Klachtenregeling en Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit RIVM⁸, aan de Commissie van Toezicht. Deze neemt in haar oordeel over het wetenschappelijk niveau en onafhankelijkheid van het RIVM de bevindingen van de VWI mee.

In 2020 zijn geen meldingen op het gebied van wetenschappelijke integriteit gedaan. Wel vond in 2020 de afhandeling plaats van een melding van een mogelijke schending van de wetenschappelijke integriteit die in 2019 werd gedaan, en die een voorval betreft dat zich in 2016 heeft voorgedaan. De VWI, prof. dr. J. van Gijn, heeft naar aanleiding van deze melding een onderzoek ingesteld, en het verslag daarvan met de DG van het RIVM en de Commissie besproken.

Uit dit verslag komt naar voren dat de melding betrekking had op de rapportage van een onderzoek door het RIVM van de gezondheidsrisico's van radioactieve stoffen in bepaalde bouwmaterialen. Mede onder druk van belanghebbenden, die in de begeleidingscommissie van dit onderzoek zitting hadden, is in de (uiteindelijk niet-gepubliceerde) rapportage van dit onderzoek onvoldoende duidelijk benoemd om welke bouwmaterialen het ging. Weliswaar zijn in latere wetenschappelijke publicaties door de betrokken RIVM-onderzoekers alle relevante resultaten van het onderzoek openbaar gemaakt, maar toch moet worden geconstateerd dat er in deze casus op een bepaald moment een te grote gevoeligheid heeft bestaan voor de belangen van het bedrijfsleven.

N.a.v. deze casus, en de verslaglegging door de VWI, heeft het RIVM in overleg met de Commissie van Toezicht een uitgebreid intern onderzoek binnen de directie Milieu en Veiligheid uitgevoerd naar de vraag, of dergelijke situaties zich nog steeds zouden kunnen voordoen. Ook het verslag van dit tweede onderzoek is uitgebreid met de Commissie besproken. Hieruit komt naar voren dat er binnen het RIVM enerzijds een goed ontwikkeld bewustzijn is van mogelijke bedreigingen van de wetenschappelijke onafhankelijkheid, maar dat er anderzijds bij onderzoekers en leidinggevenden behoefte was aan aanscherping van de regels hoe hiermee om te gaan, bijv. bij publicatie van onderzoeksresultaten. Dit heeft geleid tot een nieuwe 'handreiking wetenschappelijke integriteit' die inmiddels binnen deze directie is ingevoerd.

De Commissie van Toezicht meent dat deze casus nog eens illustreert dat het waarborgen van wetenschappelijke onafhankelijkheid voortdurende aandacht behoeft. De Commissie is onder de indruk van de grondigheid waarmee het onderzoek volgend op het rapport van de VWI is aangepakt, en spreekt de hoop en verwachting uit dat de lessen uit deze casus RIVM-breed ingang zullen vinden.

⁸ Klachtenregeling en Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit RIVM (2019). Bezocht op <https://www.rivm.nl/documenten/reglement-wetenschappelijke-integriteit> op 19 mei 2021.

9 Oordeel van de Commissie

De Commissie van Toezicht verklaart dat haar bevindingen in 2020 het beeld van eerdere jaren bevestigen dat het RIVM er in het algemeen goed in slaagt om de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van het instituut te waarborgen.